

De man die de Muur sofort liet vallen

Oost-Duitse politicus

Met één opmerking werd de Berlijnse Muur onhoudbaar. Versprak Schabowski zich of wist hij precies wat hij deed?

NRC: Frank Vermeulen, 2 november 2015

Günter Schabowski op 9 november, 1989. Foto AFP

Günter Schabowski, die gisteren op 86-jarige leeftijd in Berlijn overleed, schreef wereldgeschiedenis. Hij was het die op 9 november 1989, als hoofd voorlichting van het politbureau van de DDR, met een losse opmerking over de opheffing van het uitreisverbod het einde van de Muur bekendmaakte.

Op het moment van de beruchte persconferentie was de DDR al op sterven na dood. Partijchef Erich Honecker was drie weken eerder afgetreden, tienduizenden burgers demonstreerden tegen de staat.

Schabowski, die zich via een journalistieke carrière bij het staatsorgaan *Neues Deutschland*, omhoog had gewerkt, maakte tijdens de persconferentie aanvankelijk niet de indruk dat hij iets nieuws te melden had. Hij praatte onduidelijk over een nieuwe uitreisregeling. Als een Italiaanse correspondent hem vraagt of dat wetsvoorstel niet „een grote fout” is, probeert Schabowski de vraag eerst te ontwijken. Dan verliest hij, zoals de *Süddeutsche Zeitung*, schrijft „het overzicht over de papieren die voor hem liggen” en leest de letterlijke tekst voor uit een onderliggend advies. Het gaat over buitenlandse reizen die zonder verdere voorwaarden mogelijk worden.

Als gevraagd wordt vanaf wanneer dat mogelijk wordt, spreekt Schabowski de historische woorden: „Dat treedt voor zover ik weet ... is dat meteen, terstond.” Die woorden leiden ertoe dat nog dezelfde avond duizenden Oost-Duitsers in hun Trabantjes naar de grens rijden. En daadwerkelijk gaat de grens open.

Achteraf werd gezegd dat Schabowski bij vergissing voor zijn beurt sprak. Het politbureau wilde eigenlijk nog voorzieningen treffen om de te verwachten stormloop in goede banen te leiden. Het bericht moest een dag later openbaar worden, maar Schabowski was te laat geweest op de vergadering waarop dat werd besproken. Een klein jaar later bestond de DDR niet meer.

De vrouw van Schabowski, Irina, zei vorig jaar echter in een interview met *Bild* dat haar man zich zeer wel bewust was van de impact van wat hij ging zeggen. DDR-chef Egon Krenz had hem voor de persconferentie „eenvoudig een briefje in de hand gedrukt, zoals een vrouw haar man een boodschappenbriefje geeft”. Haar man wist heel goed wat de openbaarmaking van de inhoud zou losmaken, zei Irina Schabowski.

Haar echtgenoot werd in het herenigde Duitsland een toonbeeld van berouw. Hij erkende dat hij moreel schuldig was aan de repressie van het systeem. En aan de doden die vielen bij de Muur. Hij vroeg de slachtoffers van het regime om vergiffenis.

In 1997 werd hij wegens doodslag tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld. Na een jaar cel werd hem in 2000 gratie verleend.

In 2009 verscheen zijn boek *Wir haben fast alles falsch gemacht* (‘We hebben bijna alles verkeerd gedaan’). Hierin beschrijft hij de DDR als „een niet-levensvatbaar systeem”. Gisteren condoleerde bondspresident Joachim Gauck Irina Schabowski. In zijn brief schreef Gauck over haar man: „Hij was vermoedelijk het enige lid van de leiding van de SED die bereid en in staat was tot een radicale ommekeer en ook tot het erkennen van de eigen schuld.”